

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNDE HDP

SERDAR GÜLENER, AHMET BAYKAL

24 HAZİRAN SEÇİMLERİNDE **HDP**

SERDAR GÜLENER, AHMET BAYKAL

COPYRIGHT © 2018

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Uygulama: Erkan Söğüt
Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 1106
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen Flat No: 19 Cairo EGYPT
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985 | @setakahire

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	9
DÜNDEN BUGÜNE HDP ÇİZGİSİNDEKİ MİLLİYETÇİ KÜRT SİYASİ HAREKETİ	10
2014 CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ VE SONRASINDA HDP SİYASETİ	13
2015 SEÇİMLERİNDE HDP	14
İMRALI VE KANDİL ARASINDA HDP	15
HDP'NİN 24 HAZİRAN SEÇİM BİLDİRGELERİ	16
TERÖR VE TERÖRE DESTEK SUÇU: TUTUKLU HDP'LİLER VE KAYYUM ATANAN BELEDİYELER	16
OHAL, KUZEY IRAK REFERANDUMU VE OPERASYONLAR KARŞISINDA HDP'NİN TUTUMU	18
DEMİRTAŞ'IN CUMHURBAŞKANI ADAYLIĞI VE HDP'NİN SEÇİM STRATEJİSİ	19
SONUÇ	21

YAZARLAR HAKKINDA

Serdar Güleler

Serdar Güleler lisans ve yüksek lisans eğitimini Sakarya Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde tamamlamıştır. Doktorasını aynı üniversitede "Anayasa Yargısı Parlamento İlişkileri Ekseninde Türk Anayasa Mahkemesinin Demokratik Meşruluk Sorunu" adlı teziyle 2010'da bitirmiştir. 2012-2015 arasında Anayasa Mahkemesinde raportör/hakim olarak görev yapan Güleler halen Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmakta olup aynı zamanda SETA Siyaset Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırmacı olarak görev yapmaktadır.

Ahmet Baykal

Lisans eğitimini Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde tamamlayan Ahmet Baykal yüksek lisans eğitimini de aynı üniversite ve bölümde sürdürmektedir. Eylül 2017'den beri SETA Siyaset Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak görev yapan Baykal'ın çalışma alanları arasında oy verme davranışı, siyasi partiler ve sivil toplum bulunmaktadır.

ÖZET

Türkiye 24 Haziran'da yapılacak seçimlerin ardından Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçecek. Bu seçimler Cumhuriyet'in 100. yılına giden süreçte ülkeyi yönetecek cumhurbaşkanı ve kadroları da belirleyecek. Bu doğrultuda yeni sistemin doğası gereği kurulan ittifakların elde edeceği sonuçlar oldukça önemlidir. Ancak tablonun netleşmesi noktasında herhangi bir ittifaka dahil olmayan partilerin seçim performansı da en az ittifakların elde edeceği sonuçlar kadar önem arz etmektedir. Bu bağlamda Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) yaklaşan seçimlerde nasıl bir performans ortaya koyacağı ve barajı aşıp aşamayacağı gündemi en çok meşgul eden konular arasında yer almaktadır.

2014 cumhurbaşkanlığı, 2015 Haziran ve Kasım genel seçimlerinde temsilcisi olduğu milliyetçi Kürt siyasi hareketine önemli bir kazanım getiren HDP sürecin devamında artan terörizm karşısında doğru pozisyon almadı ve terör örgütleriyle arasındaki organik bağı sürdürdü. HDP bu bağın sürdürülmesi, hende süreci ve HDP'li belediyelerin özerklik ilanlarında da görüldüğü gibi PKK güdümünde bir siyasi anlayışla hareket etti. Yine bu dönemde terör örgütleriyle

Bu analizde milliyetçi Kürt siyasi hareketi tarihsel bir perspektiften ele alınarak 24 Haziran seçimlerine yaklaşırken HDP'nin genel durumu özetlenmiştir.

örtüşen eylem ve söylemleri gerekçe gösterilerek partinin eş genel başkanı ve cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş ile bazı HDP'li milletvekilleri tutuklanırken devletin imkanlarını terör örgütlerine peşkeş çeken HDP'li ve aynı çizgideki diğer partili belediyelere ise kayyumlar atandı. Tüm bu gelişmelerle birlikte 2015'te yakaladığı motivasyonu kaybeden HDP 24 Haziran seçimlerine bu ekseninde hazırlanmaktadır.

Terör örgütleriyle arasına mesafe koymayan ve vadettiği Türkiyelileşme söyleminin çok uzağında kalan HDP'nin seçimlerde nasıl bir sonuç alacağı 24 Haziran gecesi belli olacaktır. Ancak sonuç her ne olursa olsun HDP seçimlerden sonra "meşru zeminde siyaset" ile "terör örgütleri güdümünde siyaset" arasında bir seçim yapmak zorunda kalacaktır.

GİRİŞ

2000'den sonra Türkiye'de siyasetin normalleşmeye başlaması ve ülke gündemini yoğun şekilde meşgul eden Kürt meselesinin çözümüne yönelik atılan adımlar Türkiye siyasetini farklı bir noktaya getirdi. Bu analizde ele alınan milliyetçi Kürt siyasi hareketi ise bu değişim ve dönüşümden en çok etkilenen oluşumlar arasında yer aldı. 1990'lar itibarıyla Türkiye siyasetinde kendini göstermeye başlayan bu hareket 2000'lere kadar dört kez parti kapatmayla karşı karşıya kaldı. 2002 seçimlerinin ardından milliyetçi Kürt siyasi hareketinin varlık alanına yönelik üretilen politikalar ve gerçekleştirilen demokratik açılımlar daha önce siyasi zeminde kendini gösteremeyen bu çizgideki siyasetin de önünü açtı. Öyle ki geçmişte parti kapatmalarla hırpalanan söz konusu siyasi hareket bu dönemde bazı meselelerde bir aktör haline geldi.

Öte yandan milliyetçi Kürt siyasi hareketinin yirmi sekiz yıllık süreçte kendi içerisinde yaşadığı değişim ve dönüşümü dikkate almak da bugün geldiği noktayı anlamlandırmak açısından son derece önemlidir. Halkın Emek Partisi'nden (HEP) Barış ve Demokrasi Partisi'ne (BDP) kadar gelen süreçte tipik bir bölge partisi izlenimi veren ve dirsek temasında olduğu PKK ile bağlarını kopar-

mayan milliyetçi Kürt siyasi hareketi son olarak HDP ile birlikte söylem ve politika bağlamında kısmen de olsa kendisini konjonktürün de etkisiyle güncelledi. Bu güncellenmenin en somut örneği ise 2014 cumhurbaşkanı seçimi ve 2015 genel seçimlerinde ortaya çıktı. Öyle ki milliyetçi Kürt siyasi hareketi ilk kez bu dönemde seçim barajını aşabildi ve parti olarak Meclise girebildi.

2014 ve 2015'teki seçimlerin ardından önemli bir ivme yakalayan HDP bu seçimlerde elde ettiği başarıyı doğru okuyamadı. Sandıkta kazandığı başarıları politika üretmede kullanmak yerine sokağa teslim oldu ve terör örgütlerinin sözcülüğünü üstlendi. Türkiye'de siyasal ve kamusal alanın dönüştüğü bir dönemde Kürt meselesinin çözümü için AK Parti hükümeti önemli adımlar atarken muhatap olduğu bütün meselelerde (Çözüm Süreci, OHAL, Kuzey Irak referandumu, operasyonlar) devlet karşıtı pozisyon alan HDP'nin bu tavrının faturası da ağır oldu. Partinin eş genel başkanlarıyla milletvekilleri PKK yanlısı söylem ve eylemleri nedeniyle tutuklanırken devletin aktardığı kaynakları terör örgütlerine peşkeş çeken HDP ve aynı çizgideki diğer partili belediyelere ise kayyumlar atandı.

Bugün gelinen noktada 24 Haziran seçimlerine çok az bir süre kalmışken HDP bir kez daha seçim barajını aşma-aşamama tartışmalarıyla gündemdedir. "Türkiye partisi olma" vaadiyle katıldığı 2015 seçimlerinden kendi adına zaferle ayrılan HDP geride kalan süre zarfında bu vadini yerine getiremeyince o dönem yakaladığı desteği ve arkasına aldığı rüzgarı da kaybetmiş gibi görünmektedir. Buna karşılık Türkiye siyasal hayatının en önemli seçimleri olarak değerlendirilen 24 Haziran seçimlerinde HDP ve cumhurbaşkanı adayı Demirtaş'ın nasıl bir sonuç alacağı oldukça önem arz etmektedir.

24 Haziran seçimlerine yaklaşırken HDP'nin genel durumunu özetleyen bu analizde ilk olarak milliyetçi Kürt siyasi hareketi tarihsel bir perspektiften ele alınmıştır. Analizin ilerleyen bölümlerinde Kürt siyasi hareketinin zirve yaptığı 2014 cumhurbaşkanı seçimi ve 2015 genel seçimleri

“Türkiyelileşme” söyleminin bir strateji olarak nasıl kullanıldığı bağlamında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeden hareketle bahsedilen seçimlerden sonraki süreçte HDP’nin söylem ve eylemleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca terörle mücadele kapsamında tutuklanan Selahattin Demirtaş’ın cumhurbaşkanı adaylığının siyasal anlamına odaklanılmıştır.

DÜNDEN BUGÜNE HDP ÇİZGİSİNDEKİ MİLLİYETÇİ KÜRT SİYASİ HAREKETİ

Milliyetçi Kürt siyasi hareketi çeyrek asrı aşan yolculuğuna 1989’da Sosyaldemokrat Halkçı Parti’den (SHP) ihraç edilen yedi Kürt milletvekilinin kurduğu Halkın Emek Partisi’yle (HEP) 1990’da başladı. Kurulduktan bir yıl sonra gerçekleştirilen 1991 genel seçimlerine SHP ile ittifak yaparak katılan HEP bu yöntemle seçim barajı engelini aşarak 22 milletvekiliyle TBMM’de temsil imkanı elde etti. Ancak seçimlerden kısa bir süre sonra yaşanan gelişmelerin ardından partiler arasındaki bu birliktelik son buldu ve SHP listelerinden seçime giren HEP milletvekilleri partilerine geri döndü. Milletvekilliği yemin töreninde HEP Milletvekili Leyla Zana’nın Kürtçe konuşmasıyla birlikte süreç farklı bir noktaya evrildi ve HEP’in kapanma süreci başladı. Nihayetinde HEP 1993’te Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

1993’te kapatılan HEP’in yerini Demokratik Toplum Hareketi çizgisinde Kürt siyasetçiler tarafından 1991’de kurulan “yedek” parti Demokrasi Partisi (DEP) aldı ve HEP’in milletvekilleri DEP’e geçti. Ancak DEP’in de kaderi HEP’ten farklı olmadı. DEP Genel Başkanı Hatip Dicle’nin terör örgütü PKK yanlısı açıklamaları kamuoyunda büyük tepki topladı.¹ DEP milletvekillerinin bu minvaldeki tutumları uzunca bir dönem devam edince Mart 1994’te do-

kunulmazlıklarının kaldırılmasıyla birlikte yedi DEP milletvekili tutuklandı.² Daha sonra DEP aynı yılın Haziran’ında Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldı.

Haziran 1994’te kapatılan DEP’in yerini ise aynı yılın Mayıs’ında kurulan Halkın Demokrasi Partisi (HADEP) aldı. Milliyetçi Kürt siyasi hareketinin yirmi sekiz yıllık süreçteki en uzun ömürlü partisi olan HADEP 1995 genel seçimlerine parti olarak katılma kararı verdi. Bu kararlar birlikte gidilen seçimlerde HADEP yüzde 4,2 oy oranıyla barajı aşamadı ve Parlamento dışında kaldı. Kendinden önceki milliyetçi Kürt siyasi hareketini temsil eden siyasi partilere kıyasla daha sakin bir ortamda siyaset yürüten HADEP terör örgütü lideri Öcalan’ın yakalanmasının ardından yapılan genel ve yerel seçimlerde ise bir önceki seçimlere kıyasla 300 bin daha fazla oy aldı ve oy oranını yüzde 4,7’ye çıkardı. Buna karşılık HADEP de HEP ve DEP gibi terör örgütü PKK ile bağlarını koparmadı ve söylemlerini örgüt çizgisinden ayırmadı. Bunun üzerine Ocak 1999’da PKK ile organik ilişkisi olduğu gerekçesiyle HADEP’e kapatma davası açıldı.³ Kırk dokuz ay süren kapatma davası 13 Mart 2003’te partinin kapatılması yönünde karara bağlandı ve 46 HADEP’li yöneticiye beş yıl siyaset yasağı getirildi.⁴

HADEP’in 2003’te kapatılmasından sonra 1997’de kurulan Demokratik Halk Partisi (DEHAP) milliyetçi Kürt siyasi hareketinin yeni partisi oldu. DEHAP’ın genel seçim performansı kendinden önceki diğer partilerden daha iyiydi. Öyle ki 2002 genel seçimlerine Emek Partisi (EMEP) ve Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) ile ittifak kurarak giren DEHAP oy oranını yüzde 6,14’e taşıdı. Bu sonuç DEHAP ile devam eden Kürt siyasi hareketini Parlamento’ya taşımaya da oylardaki artış hareketin geleceğine dair önemli işaretler veriyordu. Ancak DEHAP’ı da aynı

1. “Portre: Hatip Dicle”, Aljazeera Turk, 21 Mayıs 2014.

2. “DEP’liler Tutuklandı”, *Milliyet*, 18 Mart 1994.

3. “HADEP’e Kapatma Davası”, *Sabah*, 30 Ocak 1999.

4. Hatem Ete, “Örgüt ile Parti Olma Geriliminde DTP”, *SETA Analiz*, Sayı: 7, (Mart 2009).

son bekliyordu. Kendinden önceki benzer Kürt partileri gibi meşru zeminde siyasete yanaşmayan DEHAP için de kapatma davası açıldı. Ancak DEHAP kapatılmayı beklemeden Kasım 2005'te kendisini feshederek yeni kurulan Demokratik Toplum Partisi'ne (DTP) katıldı.

PKK'ya müzahir milliyetçi Kürt siyasi hareketi çizgisinde kurulan partilerin gelenekleştiği üzere DTP de DEHAP henüz kapatılmadan kuruluş çalışmalarına başlamıştı ve Demokratik Toplum Hareketi olarak isimlendirilen oluşum altında bu çalışmaları yürütmekteydi. DEHAP'ın kendini feshetmesiyle birlikte Demokratik Toplum Hareketi partileşme kararı aldı ve böylelikle Kasım 2005'te DTP kuruldu. Daha önce HADEP ve DEHAP'ın seçimlere parti olarak girme kararıyla Parlamento dışında kalan milliyetçi Kürt siyasi hareketi DTP ile birlikte 2007 genel seçimleri için yeni bir formül geliştirdi ve "Bin Umut Adayları" adı altında 43 ilde 58 bağımsız adayla seçimlere katıldı. Bu seçimlerde yaklaşık 35 bağımsız aday Meclise sokmanın hesaplarını yapan DTP umduğunu bulamadı ve yalnızca 22 milletvekilliği kazanabildi. "Bin Umut Adayları"nın Türkiye genelindeki oy oranı yüzde 4'te kalarak bu çizgideki Kürt siyasi hareketini temsil eden partilerin aldığı en düşük oy oranı olarak kayıtlara geçti.

Seçimlerin ardından bölgede yaşanan gelişmeler, HDP çizgisindeki Kürt siyasi hareketinin yaşadığı oy kaybı ve ülke genelinde siyasetin normalleşme seyri bölgede etkisini yitirme korkusuyla PKK'yı tedirgin etti. Bunun üzerine terör örgütü PKK eylemler gerçekleştirmeye başladı. Tam da bu sırada bir siyasi parti olarak temsil ettiği kesimler adına DTP'nin PKK'ya karşı tavrı alması ve örgütün eylemlerini kınaması beklendi. Ancak beklenen olmadı ve DTP de kendinden evvelki benzer anlayıştaki Kürt partileri gibi örgütten bağımsız bir politika ve söylem geliştiremedi. Yaşanan bu gelişmelerin ardından Kasım 2007'de Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca "partinin eylemlerinin ve üyelerinin beyanlarının 'devletin bağımsızlığına, ül-

kesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırılık' oluşturduğu" gerekçesiyle DTP'ye kapatma davası açıldı.⁵

Açılan kapatma davasıyla ilgili süreç devam ederken DTP 2009 yerel seçimlerine hazırlandı. Milliyetçi Kürt siyasi hareketince bölgede kazanılacak belediyeler bir varoluş mücadelesi ve meşruiyet aracı şeklinde görüldüğü için yerel seçimler oldukça önemsendi. Parti için açılan kapatma davası da bu seçimler için motivasyon olarak kullanıldı. Bu doğrultuda gerçekleştirilen 2009 yerel seçimlerinde DTP önemli bir kazanım elde etti. DTP 2004 yerel seçimlerinde kazandığı beş şehri elinde tutarken bunlara ek olarak Van, Siirt ve Iğdır'ı da kazandı. Geçmiş dönemde toplamda 54 olan belediye sayısını ise 98'e çıkardı. DTP'nin yerel seçimlerdeki bu başarısının ardında söylem değişikliği, seçmenle iyi iletişim kurması ve Kürt meselesinin çözümünde baş aktör olabileceklerinin sinyallerini vermesi gibi birçok faktör bulunuyordu.

1990'lar itibarıyla Türkiye siyasetinde kendini göstermeye başlayan milliyetçi Kürt siyasi hareketi 2000'lere kadar dört kez parti kapatmayla karşı karşıya kalmıştır.

Tüm bu gelişmelerin ardından açılan kapatma davası sonuçlandı ve Anayasa Mahkemesi "eylemleri yanında terör örgütüyle bağlantıları da değerlendirildiğinde, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğüne aykırı nitelikteki fiillerin işlendiği bir odak haline geldiği" gerekçesiyle DTP'nin kapatılmasına oy birliğiyle karar verdi.⁶ Kapatma kararıyla birlikte 37 kişiye beş yıl siyaset yasağı getirilirken DTP Genel Başkanı Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk'un da milletvekillikleri düşürüldü.

5. "DTP'ye Kapatma Davası", *Hürriyet*, 16 Kasım 2007.

6. "DTP Kapatıldı", BBC Türkçe, 11 Aralık 2009.

Bir kez daha parti kapatma sonucuyla karşı karşıya kalan milliyetçi Kürt siyasi hareketi yine yedekte beklettiği bir partiyle yola devam etti. Bu kez sıra 2008’de kurulan BDP’deydi. Ahmet Türk ve Aysel Tuğluk’un milletvekilliklerinin düşürülmesi ve beş yıl siyasetten uzaklaştırılmasının ardından Meclisteki grubunu kaybeden BDP, İstanbul bağımsız Milletvekili Ufuk Uras’ın katılımıyla yeterli sayıya ulaştı ve yeniden grup kurdu.⁷ Şubat 2010’da yapılan olağanüstü kongreyle birlikte Selahattin Demirtaş BDP’nin yeni genel başkanı oldu.

Milliyetçi Kürt siyasi hareketi geçmiş siyasi partilerle deneyimlenen süreçlerin ardından bir genel seçime daha yeni bir parti çatısı altında hazırlandı. 2007 genel seçimlerinde DTP’nin izlediği bağımsız aday stratejisini gündemine alan BDP bu doğrultuda hazırlıklar yaptı ve 2011 genel seçimlerine “Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku” adlı platform altında bağımsız adaylarla katıldı. BDP 61 bağımsız adayla girdiği seçimlerde 36 milletvekili çıkarmayı başardı. Ancak 36 milletvekilinin 7’si siyasi yasaklı olunca BDP’nin vekil sayısı 29’a düştü. Buna karşın BDP 29 milletvekiliyle bu çizgideki Kürt siyasi hareketinin Meclis çatısı altındaki en kalabalık grubunu kurmuş oldu. BDP’nin elde ettiği bu başarı geçmiş seçim deneyimlerinden dersler çıkardığını gösteriyordu. Nitekim seçim dönemindeki ılımlı söylemler, birçok kesime hitap eden profildeki adaylar ve etkin saha performansı BDP’nin bu başarısının temel referans noktalarıydı.

2011 genel seçimleri döneminde birçok farklı oluşumun yer aldığı “Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku”nu bir arada tutmak amacıyla yeni bir formül tasarlandı ve bu doğrultuda Ekim 2011’de Halkların Demokratik Kongresi (HDK) kuruldu. Platformda yer alan pek çok oluşum BDP ile Türkiye geneline ulaşmanın mümkün olmadığı konusunda hemfikirdi. Bu noktadan hareketle yaklaşık bir yıllık çalışmanın ardın-

dan HDK partileşmeye karar verdi ve 15 Ekim 2012’de HDP kuruldu.⁸

Milliyetçi Kürt siyasi hareketinin BDP ile sınıftığı alandan kurtarılması ve farklı kesimleri de içerisine alarak tüm topluma seslenebilmesi amacıyla kurulan HDP’nin ilk seçim deneyimi 2014 yerel seçimleri oldu. Doğu ve Güneydoğu şehirlerinde BDP ile seçimlere katılan milliyetçi Kürt siyasi hareketi diğer şehirlerde HDP ile seçimlere girdi. Bu siyasi hareket BDP ile Doğu ve Güneydoğu şehirlerinde başarılı sonuçlar elde etse de Türkiyelileşme projesinin somut bir adımı olan HDP ile diğer şehirlerde bu başarıyı yakalayamadı. Seçim sonuçları hareketin Türkiyelileşme politikasının bir stratejiden öte gitmediği gerçeğini gösterdi. Bu söylemde başarılı olamadığı ve hala bir bölge partisi olduğu gerçeğini yeniden gün yüzüne çıkardı.⁹

30 Mart 2014’teki yerel seçimlere BDP ve HDP ile iki ayrı parti olarak giren milliyetçi Kürt siyasi hareketi 22 Haziran 2014’te gerçekleştirilen HDK’de alınan kararla partilerin birleştirileceğini ve bundan sonra yola HDP ile devam edileceğini duyurdu. Bu kongrede partinin genel başkanlığına Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ seçildi. Kongreden bir hafta sonra düzenlenen toplantıda ise yaklaşan cumhurbaşkanı seçimi için HDP’nin adayının Genel Başkan Selahattin Demirtaş olduğu açıklandı.¹⁰

2012’de kurulan ve ilk seçim deneyimini 2014’te yaşayan HDP, HEP ile başlayan etnik Kürt siyasi hareketinin bugün ön plandaki temsilcisi konumundadır. “Türkiye partisi olma” iddiasıyla kurulan HDP’nin 2014 cumhurbaşkanlığı seçimi, 2015 Haziran ve Kasım genel seçimlerinde gösterdiği performans yakın dönem Türkiye siyasi tarihinde oldukça önemli bir yere

8. Vahap Coşkun, “7 Haziran Seçimine Doğru Halkların Demokratik Partisi (HDP)”, *SETA Analiz*, Sayı: 124, (Mayıs 2015).

9. “2014’te Siyaset”, *2014’te Türkiye*, ed. Nebi Miş, Yılmaz Ensaroğlu, Ufuk Ulutaş, Sadık Ünay, Zafer Çelik ve İsmail Çağlar, (SETA Yayınları, İstanbul: 2014).

10. Hüseyin Alptekin, “Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Adaylar: Selahattin Demirtaş’ın Siyasal Anlamı”, *SETA Analiz*, Sayı: 104, (Ağustos 2014).

7. “Ufuk Uras Katıldı, BDP Meclis’e Geliyor”, NTV, 24 Aralık 2009.

sahiptir. Bu bağlamda bu üç seçimin Türkiye siyaseti ve Kürt siyasi hareketi açısından taşıdığı anlam göz önüne alınarak bir sonraki bölümde ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

2014 CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ VE SONRASINDA HDP SİYASETİ

2007’de yaşanan “367 krizi” sonrasında yapılan Anayasa değişikliğiyle cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi kararlaştırılmıştı. Doğrudan halk tarafından seçilecek ilk cumhurbaşkanını belirleyecek olması hasebiyle 10 Ağustos 2014 cumhurbaşkanı seçimi ayrı bir anlam ve öneme sahipti. Bu seçimlerde gözler kamuoyunca 30 Mart 2014 yerel seçimlerinin iki kazananı olarak değerlendirilen¹¹ AK Parti’nin adayı Recep Tayyip Erdoğan ve HDP’nin adayı Selahattin Demirtaş’ın üzerindeydi. Erdoğan bu dönemde oldukça rahat bir kampanya süreci yürüttü ve toplumda Erdoğan’ın seçimleri kazanmasına kesin gözüyle bakılıyordu. Ancak burada HDP’nin adayı Demirtaş’ın alacağı oy oranı milliyetçi Kürt siyasi hareketinin geleceği için önem arz ediyordu.

Kürt meselesi bütüncül bir perspektiften ele alındığında Demirtaş’ın cumhurbaşkanı adaylığı HDP için yeni bir dönemin başlangıcını simgeliyordu. Çözüm Süreci döneminde yaşanan bölgedeki normalleşme Demirtaş’ın söylemleri ve seçim kampanyasına da yansdı. Temel stratejisini HDP çizgisindeki siyaset için psikolojik eşik olan yüzde 10’luk seçim barajını aşmak üzerine kurgulayan Demirtaş kendinden önceki partilerin ve öne çıkan Kürt siyasetçilerin söylemlerinden farklı ve seçim stratejisinin bir gereği olarak ikili bir dil kullanmayı tercih etti. Demirtaş’ın bu minvalde sürdürdüğü çalışmalar seçim vizyonunu içeren “Yeni Yaşam Çağrısı”¹² isimli belgede de kendini gösterdi. Türkiye’nin geneline yönelik geliştirdiği söylemler ve yürüttüğü kampanyalar-

la Demirtaş bazı yerli-yabancı medya organlarının da etkisiyle popülerite kazandı. Demirtaş’ın adaylığı üzerinden devreye sokulan Türkiyelileşme söylemi Kürt olmayan seçmenlere ulaşma hedefine yönelikti.¹³

10 Ağustos 2014’te gerçekleştirilen cumhurbaşkanı seçiminin kazananı yüzde 51,79 oy oranıyla Recep Tayyip Erdoğan olurken HDP’nin adayı Selahattin Demirtaş ise yüzde 9,76 oranında oy alarak kendisi ve partisi adına önemli bir kazanım elde etti. Alınan sonuç milliyetçi Kürt siyasi hareketinin bugüne kadar yakaladığı en yüksek oy oranıydı. Bu durum 2015 genel seçimlerine giden yolda HDP’ye oldukça önemli bir motivasyon sağladı.

Cumhurbaşkanı seçiminin ardından HDP’nin yakaladığı motivasyon Çözüm Süreci’nin ve bölgeye yönelik siyasetin farklı bir noktaya evrilmesine neden oldu. HDP cumhurbaşkanı seçiminde alınan oy oranını Çözüm Süreci ve bölgeye ilişkin diğer meselelerde “pazarlık payını artırmak” için bir araç olarak kullanmaya çalışınca süreç tıkandı ve gerginlik tırmanmaya başladı. Lice’deki eylemlerin ardından sokağa taşınan süreç DEAŞ’ın Kobani’yi kuşatmasıyla birlikte daha da şiddetli çatışmaları ortaya çıkardı. Kobani’de yaşanan olaylar üzerine HDP ve KCK “süresiz eylem çağrısı” ile bölge halkını terörize ederek sokak siyasetini devreye soktu. Bu çağrının ardından 6-8 Ekim 2014’te 36 ilde meydana gelen sokak eylemlerinde ikisi polis 45 kişi hayatını yitirdi. Yaşanan tüm bu gelişmeler karşısında Demirtaş ve HDP’nin etkili bir siyaset üretmesi ve sokağa teslim olması 2014’te inşa etmeye çalıştığı Türkiyelileşme söyleminin de sadece oy almak için bir strateji olduğunu gösterdi.¹⁴ Kısa bir süre önce seçimlerde kazandığı başarıyı meşru siyaset zemininde sorunların çözümü için kullanmak yerine çatışmayı önceleyen HDP oluşturmaya çalıştığı “Türkiye partisi” imajını da böylelikle terk etti.

11. “BDP: 30 Mart’ın İkinci Galibi”, Aljazeera Türk, 31 Mart 2014.

12. “Demirtaş’tan ‘Yeni Yaşam Çağrısı’”, *Sabah*, 15 Temmuz 2014.

13. “2014’te Siyaset”.

14. Nebi Miş, “Milliyetçi Kürt Siyaseti ve Toplumsal Güvenlik İki-lemini Derinleştirmek”, *Sabah Perspektif*, 18 Ekim 2014.

2015 SEÇİMLERİNDE HDP

2014'teki cumhurbaşkanı seçiminde yakaladığı motivasyonun da etkisiyle HDP 7 Haziran seçimlerine parti olarak katılma kararı aldı. Daha önce HADEP ve DEHAP ile parti olarak katıldığı seçimlerden başarısızlıkla ayrılan milliyetçi Kürt siyasi hareketi için bu karar riskler de barındırıyordu. Öyle ki HEP'ten bu yana hiçbir Kürt partisi yüzde 10'luk seçim barajını kendi başına aşamamıştı ve milliyetçi Kürt siyasi hareketinin bugüne kadar aldığı en yüksek oy oranı da Demirtaş'ın cumhurbaşkanı adaylığı dönemindeydi. Demirtaş'ın kazandığı 9,76'lık oy oranının genel seçimlerde HDP'nin yüzde 10 seçim barajını aşabilmesi için bir anahtar olup olmayacağı belirsizdi.

Milliyetçi Kürt siyasi hareketi çizgisindeki bütün partiler terör örgütü PKK ve örgüt elebaşı Abdullah Öcalan'la hiçbir zaman aralarına mesafe koymadılar ve organik ilişkilerini devam ettirdiler.

HDP Demirtaş'ın cumhurbaşkanı adaylığı dönemindeki "kapsayıcı" seçim dilini parti özelinde sürdürme görüntüsü verdi. Bu noktada farklı kesimlere seslenmeye çalışan HDP Doğu ve Güneydoğu'daki tabanını konsolide ettiğini düşünerek "AK Parti ve Erdoğan karşıtlığı" üzerinden pragmatik söylemlere yöneldi.¹⁵ Bu minvaldeki söylemlerle Gezi Parkı Şiddet Eylemleri döneminde irtibat kurulan marjinal sol kesimin oylarını almaya çalıştı. Doğu ve Güneydoğu şehirlerinde milliyetçi Kürt siyasi hareketinin geçmişteki çizgisinden pek de farklı olmayan bir tonda açıklamalarda bulunan HDP batıdaki şehirlerde apayrı bir profil çizdi. İkili bir söylemin neticesinde batıda daha çok çokkültürlülüğe vurgu yaparak farklı kesimlerden oy kazanmaya

15. "2015'te Siyaset", *2015'te Türkiye*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2015).

çalıştı. HDP'nin batı şehirlerinde sergilediği bu performans parti tarafından oluşturulmaya çalışılan "Türkiye partisi" imajını güçlendirmeye yönelikti. Bunun üzerinden de Türk solundan oy almak amaçlanıyordu.

HDP Türkiye genelinde ve yurt dışında yürüttüğü kapsamlı seçim kampanyasının ardından girdiği 7 Haziran seçimlerinde milliyetçi Kürt siyasi hareketi adına önemli bir başarı kazandı. İlk kez Kürt milliyetçisi bir parti yüzde 13,12 oranında oy alarak 80 milletvekiliyle Parlamen-toda temsil fırsatı elde etti. Geçmiş seçimlerle kıyaslandığında oylarını neredeyse yüzde 100 oranında artıran HDP'nin bu sonuçların ardından nasıl bir yol izleyeceği belirsizdi. HDP bir kez daha elde ettiği sonucu doğru okuyamadı. Seçim sonrasında tek başına hükümeti kuracak çoğunluğu sağlayamayan AK Parti'nin sürdürdüğü koalisyon çalışmalarına karşı sert bir tavır sergiledi. Yine bu dönemde Çözüm Süreci'nin sürmesi için daha fazla çaba gösterilmesi gerekirken bu süreci zehirleyen bir siyaset dili kullanmayı tercih etti. Sürecin başarısı için olumlu adım atmaktan kaçınması HDP'den büyük beklenti içerisinde olan Kürtleri de hayal kırıklığına uğrattı.¹⁶ HDP'nin bu süreçteki bir diğer çelişkili tavrı ise bir yandan AK Parti'yi Çözüm Süreci'ni bozmak ve Kürtlere ihanet etmekle suçlarken diğer yandan Çözüm Süreci ve Türkiye'nin geleceğinin sorumluluğunu tekrardan AK Parti'nin üzerine yüklemeye çalışmasıydı.¹⁷

Sandıkta kazandığı her başarılı sonucun ardından kendini bölgenin tek hakimi olarak görme eğiliminde olan HDP seçimin ardından güç zehirlenmesi yaşadı. Partiler arası koalisyon görüşmeleri sürerken KCK 11 Temmuz'da ateşkesin bitirildiğini duyurdu. Bölge halkını sokaklara davet eden terör örgütü "devrimci halk savaşı" çağrısında bulundu. Ülke gündemi koalisyon arayışlarıyla meşgulken bölgede çatışma ve kaosu tetiklemeye çalışan terör örgütünün

16. Burhanettin Duran, "HDP'nin İmkan ve Açmazları", *Sabah*, 16 Haziran 2015.

17. "2015'te Siyaset".

bu çağrısına HDP de siyasal söylemleriyle destek verdi. HDP'li siyasetçiler gerçekleştirilen terör eylemleri üzerinden devleti suçlamayı tercih etti ve çözümü öne çıkaran bir politika yerine terör örgütlerinin eylemlerini meşru gören bir siyaset yürüttü.

HDP'nin sorumluluk üstlenmesi gereken meselelerde devletin ve milletin yanında yer alması beklenirken HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ "Biz sırtımızı YPJ'ye, YPG'ye ve PYD'ye yaslıyoruz. Bunu söylemekte ve savunmakta hiçbir sakınca görmüyoruz" demeyi tercih etti.¹⁸ Yüksekdağ'ın bu ifadelerine benzer açıklamalar aynı dönemde pek çok HDP'li milletvekili tarafından da dillendirildi.¹⁹ HDP'lilerin bu açıklamaları kamuoyunda çok ciddi tepkilere neden olurken "Türkiye partisi olma" ya da "Türkiyelileşme" iddiasıyla ortaya çıkan bir siyasi oluşumun terör örgütleriyle açıktan organik ilişkiler yürütmesi ve devlete karşı terör örgütü PKK'nın yanında yer alması açık bir şekilde tutarsızlık ve ihanet olarak yorumlandı.

Yaşanan bu gelişmeler karşısında sorumluluktan kaçan ve popülist söylemlerin ötesine geçemeyen HDP iki seçim arasındaki politikaları ve çatışmaları sona erdirmedeki pasifliği nedeniyle yakın dönemde yakaladığı ivmeyi kaybetti. Nitekim HDP 1 Kasım 2015 genel seçimlerinde ciddi bir düşüş yaşayarak yüzde 10,76'lık oy oranında kaldı. 7 Haziran seçimlerinde 80 milletvekili çıkarmayı başaran HDP bu seçimlerde yalnızca 59 milletvekili kazanabildi.

İMRALI VE KANDİL ARASINDA HDP

Milliyetçi Kürt siyasi hareketi çizgisinde kurulan bütün partiler geçmişten bugüne kadar belli başlı değişim ve dönüşümler yaşasa da bazı meseleleri netliğe kavuşturamadı. Bu bağlamda söz konusu

partiler sürekli olarak "Türkiye partisi olma-bölge partisi olma" ve "PKK'ya bağımlı olma-PKK'dan bağımsız olma" açmazlarını sürdürdüler. 1990'da HEP ile yolculuğuna başlayan milliyetçi Kürt siyasi hareketi o günlerden itibaren "Türkiye partisi olma" hedefini dillendirse de geride kalan yirmi sekiz yıllık sürede bunu başaramadı ve bölge partisi olmanın ötesine geçemedi. PKK ile de hiçbir zaman arasına mesafe koymadı.

Yukarıda zikredilen iki açmaz esasında neden-sonuç ilişkisi içermektedir. 90'lardan beri sürekli olarak dillendirilmesine rağmen milliyetçi Kürt siyasi hareketi çizgisinde kurulan partiler neden bir türlü "Türkiye partisi" olamamaktadır? Bu sorunun cevabını bahsedilen diğer açmazda bulmak mümkündür: PKK'ya bağımlı olma. Milliyetçi Kürt siyasi hareketi çizgisinde kurulan bütün partiler terör örgütü PKK ve örgüt elebaşı Abdullah Öcalan'la hiçbir zaman aralarına mesafe koymadılar ve organik ilişkilerini devam ettirdiler.²⁰ Burada vurgulanması gereken bir diğer husus ise söz konusu partilerin terör örgütleriyle arasına mesafe koyamamasının ötesinde örgüt güdümünde yürütülen siyasi faaliyetler ve partilerin örgüt sözcülüğüne soyunmasıdır.²¹

90'larda PKK ve diğer bağlantılı terör örgütleriyle ilişkileri nedeniyle birçok kez partileri kapatılan bu çizgideki Kürt siyasi hareketi yaşanan gelişmeler karşısında yeni bir parti kurma dışında herhangi bir adım atmadı. Kapatma davaları karşısında örgütle ilişkilerini sorgulamak yerine yedek partiler kurarak yoluna devam eden milliyetçi Kürt siyasi hareketinin bu yolla söz konusu açmazı çözüme kavuşturması da mümkün olmadı. Bugün gelinen noktada HDP'nin PKK terör örgütüne ilişkin tutumu da geçmişteki Kürt partilerinden farklı değildir. Öyle ki HDP 2014 cumhurbaşkanı seçimi ve 2015 genel seçimlerinde elde ettiği başarılı sonuçlara rağmen bu temsil yetkisini politika üretmede kullanmak yerine sokakların terörize olmasına yardım etmeyi tercih

18. "Figen Yüksekdağ: Sırtımızı YPJ'ye YPG'ye ve PYD'ye Yaslıyoruz", *Habertürk*, 19 Temmuz 2015.

19. "Demirtaş İyice Haddini Aştı: Devlet Katil Değil, Seri Katil!", *Akşam*, 14 Ekim 2015.

20. "Demirtaş'tan PKK İtirafı", *Akşam*, 3 Eylül 2016.

21. "Bunun Adı İhanet!", *Türkiye*, 23 Ekim 2015.

etti. Devleti karşısına alarak terör örgütlerinin şiddet eylemlerini meşrulaştırmaya çalıştı.²²

HDP öncülüğündeki Kürt siyasi hareketinin sivil ve demokratik siyaseti benimseyemediğinin en somut örneklerinden biri de Çözüm Süreci'ndeki tutumudur. AK Parti tarafından bölgeye huzur, güvenlik ve refahın getirilmesi amacıyla tasarlanan Çözüm Süreci döneminde HDP (öncesinde BDP) politika üretmek yerine İmralı ve Kandil arasında mekik dokumayı seçmiştir. Çözüm Süreci boyunca örgütün sürece ilişkin tehditkar açıklamalarını dillendirmek dışında bir varlık gösteremeyen HDP bu açıklamalar karşısında terör örgütünün silah bırakmasını savunmak yerine örgütün sözcülüğünü yapmaya devam etmiştir.

HDP'NİN 24 HAZİRAN SEÇİM BİLDİRGELERİ

Seçim bildirgeleri siyasi partilerin siyasal iktidarı ele geçirdiklerinde izleyecekleri politikalara dair ipuçları barındıran başlıca metinlerdir. Siyasi partiler buldukları vaatleri ve bunları nasıl hayata geçireceklerini bu metinler aracılığıyla seçimlerden önce seçmenlere sunarak oy isterler. Dolayısıyla bu bildirgelerde öne çıkan temalar o partinin politikalarına dair temel hususları da ortaya çıkarmaktadır.

HDP'nin 24 Haziran seçim bildirgeleri incelendiğinde ağırlıklı temaların “sosyal”, “demokrasi”, “hak”, “yerel”, “barış”, “özgürlük” gibi kelimeler etrafında şekillendirildiği dikkat çekmektedir. 2015 seçim bildirgesiyle kıyaslandığında söz konusu kavramların sayısal ve bağlamsal olarak benzerlikler gösterdiği söylenebilir. Buna karşılık bildirgelerde PKK veya FETÖ'nün adının geçmesi bir tarafa terörle ilgili herhangi bir atfa dahi rastlanılmamaktadır. Terör kelimesi yalnızca “Terörle Mücadele Kanunu'nun kaldırılacağı” vadiyle birlikte anılmaktadır.²³ 2018 seçim bildir-

gelerinde dikkat çeken bir diğer husus ise “Türkiye” kelimesine 2015 seçim bildirgesine kıyasla sayısal olarak çok daha fazla yer verilmiş olmasıdır. Öyle ki Türkiyelileşme vurgusunun arttığı bir döneme denk gelen 2015 seçim bildirgesinde 19 yerde geçen kelime 2018 seçim bildirgelerinde 41 defa kullanılmıştır.

HDP'nin 2015 seçimlerinde yakaladığı ivmede daha önce de ifade edildiği gibi Türkiyelileşme vurgusunun oldukça önemli rol oynadığı söylenmelidir. Nitekim kavramın 2018 bildirgesinde bu kadar çok kullanılmasında geçmişte sağladığı söylem avantajının payının büyük olduğu ifade edilmelidir. Fakat 2015 sonrası süreçte yaşananlar kavramın hayata geçirilmesinde HDP için tam bir hayal kırıklığı olmuştur.

HDP'nin 2018 seçim bildirgesi büyük ölçüde muhalif blokta yer alan diğer partilerle benzerlik göstermektedir. Öte yandan güçlü bir retorik kullanıldığı bildirgede vad edilen şeylerin nasıl hayata geçirileceği noktasında önemli belirsizlikler söz konusudur. Örneğin “insan haklarının güvencelemesi”, “halklara ve inançlara özgürlük”, “koruculuk sisteminin kaldırılması” vb. diğer vaatlerin neden ve nasıl hayata geçirileceğine ilişkin bir argüman yer almamaktadır. Üstelik bahsi geçen hususlarda bugüne kadar çok ciddi adımlar atılmasına rağmen bunlar bildirgede yok sayılmaktadır.

TERÖR VE TERÖRE DESTEK SUÇU: TUTUKLU HDP'LİLER VE KAYYUM ATANAN BELEDİYELER

Gerek İmralı gerekse Kandil'in HDP üzerindeki etkisinin 7 Haziran seçimleri sonrasında iyice belirginleşmesi partinin anayasal sistem içindeki pozisyonunun da sorgulanmasına yol açtı. Özellikle başta milletvekilleri olmak üzere parti yöneticilerinin ve yerel yöneticilerin çeşitli eylem ve beyanları PKK terörünün arttığı bir dönemde

22. “HDP'li Vekil Abdullah Zeydan: PKK Sizi Tükürüğüyle Boğar”, *Milliyet*, 27 Temmuz 2015.

23. “HDP 2018 Seçim Bildirgesi”, HDP, s. 17, <http://www.hdp.org.tr/tr/materyaller/24-haziran-secimleri/11967>, (Erişim tarihi: 14 Haziran 2018).

toplumda ciddi bir infiale neden oldu. Buna 15 Temmuz darbe girişimi de eklendiğinde Türkiye ciddi bir beka sorunuyla karşı karşıya kaldı.

20 Temmuz 2016'da ilan edilen olağanüstü hal (OHAL) yalnızca FETÖ ile mücadelenin değil aynı zamanda PKK ve DEAŞ başta olmak üzere diğer terör örgütleriyle mücadelede de önemli bir paradigma değişimini gündeme getirdi. Hem yurt içinde hem de dışında terörle mücadele proaktif bir temel üzerinden yürütülmeye başlandı: Teröre Sıfır Tolerans.

Terör ve teröre destek gibi suçlardan haklarında hukuki süreçler başlatılmış olan HDP'li milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılarak yargılanmalarının önünü açan ilk adım Mayıs 2016'da TBMM tarafından atılmıştı. 15 Temmuz sonrasında ise eş genel başkanları hakkında terörle ilgili suçlardan dolayı soruşturma başlatılan ve devletin imkanlarını PKK'nın hizmetine sunduğu tespit edilen HDP'li belediyelere kayyum ataması gerçekleştirildi. Eylül 2016'da çıkarılan bir KHK ile tanınan kayyum atama yetkisi HDP'nin siyasi çizgisinin yerel yönetimler düzeyindeki –büyük çoğunluğu Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) mensubu– aktörlerini de terör örgütleriyle bağlantıları nedeniyle etkisiz hale getirmeyi amaçladı.

HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ hakkında terör örgütü yöneticiliği yapmak, terör örgütü propagandası yapmak ve katıldığı televizyon programında “Türkiye Cumhuriyeti devletini, devletin kurum ve organlarını aşağılamak” ile “Cumhurbaşkanına hakaret” suçlamaları bulunurken Faysal Sarıyıldız ise terör örgütü PKK'ya silah temin etmekten suçlanmaktadır. Yine HDP Milletvekili Leyla Birlik hakkında terörist cenazesine katılma suçlaması bulunurken Çağlar Demirel, Ziya Pir ve Feleknas Uca gibi diğer HDP milletvekilleri ise teröristleri araçlarıyla beraber Lice'den Sur'a götürmekle suçlanmaktadır.²⁴

Kayyum atanan belediyelerle ilgili suçlamalar dikkate alındığında bunların PKK'nın terör

kabiliyetini artırıcı yönde ciddi oranda lojistik destek sağladıkları anlaşılmaktadır. Geçtiğimiz Mayıs'ta (2018) Van'ın kayyum atanan Gürpınar Belediyesi ile ilgili hazırlanan ve Van 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilen iddianame-de konuya ilişkin çarpıcı tespitler yer almaktadır. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:²⁵

- Örgüt mensubu olarak kabul edilen kişiler “değer ailesi” olarak adlandırılarak bunlara belediyelerde iş imkanlarının sağlanması
- Terör örgütünün başlıca finans kaynaklarından olan kaçakçılıkta kullanılmak üzere Faraşın Yaylası'na stabilize yol yapılmasında belediye imkanlarının kullanılması
- PKK mensuplarının bomba yapımı ya da çatışmalarda yaralanmaları durumunda tedavilerinin gerçekleştirilebilmesi için belediye imkanlarıyla doktor ve sağlık personeli getirilmek suretiyle tedavilerinin sağlanması
- Terör örgütü tarafından referans gösterilen kişilerin belediyede işe alınması ve bunlara nakdi/aynı yardımların yapılması
- Yapılan ihalelerden PKK/KCK örgütüne yüzde 10'luk bir payın nakit olarak aktarılması

Bu sayılanlara benzer iddialarla yetmiş yakın belediyeye kayyum atanmış, yirmiye yakın milletvekili ise tutuklanmıştır. Bunların bir kısmı tahliye edilirken bir kısmının tutukluluğu halen devam etmektedir. HDP'nin söz konusu tutukluluklar karşısında takındığı tavra bakıldığında hukuki bir pozisyon almaktan ziyade siyasi bir pozisyon üzerinden değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Böylesi ciddi iddialar karşısında HDP cephesi yapmış olduğu açıklamalarla ileri sürülen iddiaları çürütmeye değil “demokratik siyasetin tasfiyesi” söylemi üzerinden iktidar-muhalefet ilişkileri ekseninde bir mağduriyet algısı oluşturmaya çalışmaktadır. Buna karşılık halkın oylarıyla seçilen

24. “HDP'li Vekiller Hakkındaki Suçlamalar Neler?”, CNN Türk, 9 Haziran 2018.

25. Bundan sonra konuya dair yapılan atıflar için bkz. “DBP'li Belediyeler Teröristler için Sağlık Evi Açmış”, *Yeni Şafak*, 28 Mayıs 2018.

milletvekilleri veya belediye başkanlarının terör örgütüyle olan sıkı ilişkilerinin demokratik siyaset içindeki yerinin HDP tarafından herhangi bir sorulamaya tabi tutulmaması da dikkat çekmektedir.

OHAL, KUZEY IRAK REFERANDUMU VE OPERASYONLAR KARŞISINDA HDP'NİN TUTUMU

15 Temmuz 2016'da FETÖ tarafından gerçekleştirilen hain darbe girişimi sonrasında devletin bu ve benzeri tüm örgütlerden arındırılması amacıyla OHAL ilan edildi. OHAL ilanının ardından ülke genelinde terör örgütlerine karşı kapsamlı bir mücadele başlatıldı. Terör örgütleriyle mücadele kapsamında ilan edilen OHAL'in ülke genelinde vatandaşların gündelik hayatlarına etki etmemesi hususunda azami gayret gösterildi. Buna karşılık CHP ve HDP ilk andan itibaren OHAL'e karşı bir tavır sergiledi. Ülkenin yaşamış olduğu travmayı görmezden gelen CHP ve HDP terörle mücadele ve devletin örgütlerden arındırılması noktasında OHAL'e gerek olmadığını iddia etti.²⁶ O günden bugüne her iki partinin de tutumlarında bir değişiklik olmadığı gibi söz konusu OHAL'e karşı şiddetli bir muhalefet yaptılar.²⁷

15 Temmuz öncesindeki söylem ve eylemleri nedeniyle görece bütünleşen Türkiye siyasetinin dışında kalan HDP²⁸ zaman içerisinde "baskı", "özgürlük", "adalet" gibi kavramları kullanarak OHAL üzerinden mağduriyet algısı oluşturmaya başladı.²⁹ Ancak HDP'nin bu konuya ilişkin

söylemleri bir bütün olarak ele alındığında söz konusu eleştirilerin sağlam bir temele oturmadığı görülmektedir. Öyle ki kamuoyu önünde birçok kez açık ifadelerle terör örgütleriyle ilgili sempatanlık düzeyinde açıklamalarda bulunan HDP'li milletvekilleri suç teşkil eden bu eylemlerine rağmen OHAL ile haksız muamelelere maruz kaldıklarını iddia etmektedirler. Ayrıca HDP cephesi seçimlere OHAL şartları altında gidilmesi üzerinden de algı oluşturarak seçimlerin meşruiyetini sorgulanır kılmaya çalışmaktadır.³⁰

Yakın dönemde HDP'nin devletin güvenlik politikalarına karşı çıktığı bir diğer mesele Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Parlamentosunun 25 Eylül 2017'de düzenlemeye karar verdiği bağımsızlık referandumu olmuştur. Türkiye sınır güvenliği açısından ciddi bir tehdit olarak algıladığı bu referandumla ilgili çok sert tepki göstermiş ve söz konusu referandumdan vazgeçilmesi gerektiğini defaatle vurgulamıştır.³¹ AK Parti ve MHP referanduma kesin bir dille karşı çıkarken CHP net bir tavır ortaya koyamamıştır. HDP cephesi ise meseleyi kimlik siyaseti bağlamında değerlendirmiş ve "Referandumun şiddetten, siyasi baskıdan ve tehditten uzak, oradaki halkın iradesinin sandığa yansımaları biçiminde tecelli etmesini arzuluyoruz" ifadelerini kullanmıştır.³² HDP Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş ise yapmış olduğu yazılı açıklamada "Bağımsızlık, Kürt halkı için de anasının ak sütü gibi helaldir. Herkesin de bu iradeye saygı duyması gerekir" diyerek IKBY'nin bu girişimini meşrulaştırmaya çalışmıştır.³³

HDP'nin devlet karşısında pozisyon aldığı bir diğer mesele ise güney sınırında oluşturulmaya çalışılan terör koridorunu önlemek amacıyla gerçekleştirilen Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı

26. "OHAL'e Onay", *Milliyet*, 22 Temmuz 2016.

27. "Diyarbakır'daki CHP Eylemine HDP'den de Destek", İhlas Haber Ajansı, 16 Nisan 2018.

28. "2016'da Siyaset", *2016'da Türkiye*, (SETA Yayınları, İstanbul: 2016).

29. "Demirtaş: OHAL'de Seçim, Kamplaşma ve Kaosu Derinleştirir", HDP, <http://www.hdp.org.tr/tr/guncel/makale-ve-roportajlar/demirtas-ohalde-secim-kamplasma-ve-kaosu-derinlestirir/11422>, (Erişim tarihi: 16 Haziran 2018); "HDP'li Ertan'dan Erdoğan'ın Diyarbakır'daki OHAL Açıklamasına Tepki", *Hürriyet*, 18 Mart 2018.

30. "HDP Eş Genel Başkanı Temelli: OHAL Koşullarında Seçime Gidilemez", Anadolu Ajansı, 7 Nisan 2018.

31. "Erdoğan, Kuzey Irak'taki Gelişmeleri Değerlendirdi", *Türkiye*, 1 Ekim 2017.

32. "HDP'den Kuzey Irak Referandumuyla İlgili Açıklama", CNN Türk, 20 Eylül 2017.

33. Fahrettin Altun, "Maksat PKK'yı Büyütmek", *Sabah*, 21 Eylül 2017.

harekatları olmuştur. Sınır güvenliğinin tesis edilmesi ve güvence altına alınması amacıyla gerçekleştirilen harekatları “işgal girişimi” olarak tanımlayan HDP³⁴ geçmişten bugüne sürdürdüğü örgüt yanlısı tutumunu bir kez daha ortaya koymuştur. Söylemleriyle bir siyasi parti olmaktan ziyade terör örgütü izlenimi veren HDP, Afrin operasyonu başladığı sırada provokasyon girişiminde bulunmuş ve operasyonlara karşı halkı sokağa davet etmiştir.³⁵ Devletin terörle mücadele kapsamında başlattığı operasyonlar üzerinden olumsuz bir algı oluşturmaya çalışan HDP’nin söz konusu operasyonlar hakkında sosyal medya hesaplarından yapmış olduğu paylaşımlarda kullandığı “Afrin’e saldırı Kürt düşmanlığıdır. Kardeşlerimize saldırılmasını kabul etmiyoruz”³⁶ ifadesi son derece dikkat çekicidir. Bu ifadeler HDP’nin kendini nerede konumlandığını anlamak açısından oldukça önemlidir.

Öte yandan HDP’nin sınır ötesi harekatlar karşısındaki tavrının somutlaştığı en önemli gelişmelerden biri de Şubat 2018’de gerçekleştirilen 3. Olağan Kongresi olmuştur. Kongre’de İstiklal Marşı okunmadığı gibi terör örgütü elebaşına selamlar/saygılar gönderilmiş, Zeytin Dalı Harekatı nedeniyle Türk Silahlı Kuvvetlerine hakaretler edilmiştir. Tüm bunlara karşılık terör örgütü PKK ve onun Suriye’deki temsilcileri PYD ve YPG’nin katlettiği sivillere dair en ufak ima yapılmamıştır.³⁷

Yukarıda üç ayrı mesele üzerinden terör örgütleriyle mücadelede HDP’nin tutumu ve pozisyonu ele alınmıştır. Parti yaşanan gelişmeleri gerçeklikten soyutlayarak etnik bir meseleye indirgemeye çalışmış ve bu şekilde kendisine oy veren Kürt seçmeni elde tutmaya çalışmıştır. Söz konusu gelişmeleri tabanına

aktarırken bariz bir şekilde “mağduriyet algısı” oluşturmaya çabalayan HDP 6-7 Ekim olayları döneminde olduğu gibi sokağa çıkma çağrısında bulunmuş ve bölge halkıyla devleti karşı karşıya getirmeyi denemiştir. Bu bağlamda gerek 15 Temmuz darbe girişimi ve sonrasında ilan edilen OHAL’e ilişkin takınılan tavır gerekse IKBY’nin bağımsızlık referandumu ve terörle mücadele operasyonlarına yönelik söylemler bir kez daha HDP’nin “Türkiye partisi” olamadığını gözler önüne sermiştir.

Gerek 15 Temmuz darbe girişimi ve sonrasında ilan edilen OHAL’e ilişkin takınılan tavır gerekse IKBY’nin bağımsızlık referandumu ve terörle mücadele operasyonlarına yönelik söylemler HDP’nin “Türkiye partisi” olmadığını gözler önüne sermiştir.

DEMİRTAŞ’IN CUMHURBAŞKANI ADAYLIĞI VE HDP’NİN SEÇİM STRATEJİSİ

24 Haziran seçimlerine giden süreçte eski Eş Genel Başkan Selahattin Demirtaş’ın cumhurbaşkanlığı adaylığının HDP’nin en önemli siyasi sermayelerinden biri olduğu görülmektedir. Zira Demirtaş’ın halen tutuklu olması bu durumun başlıca nedenidir.

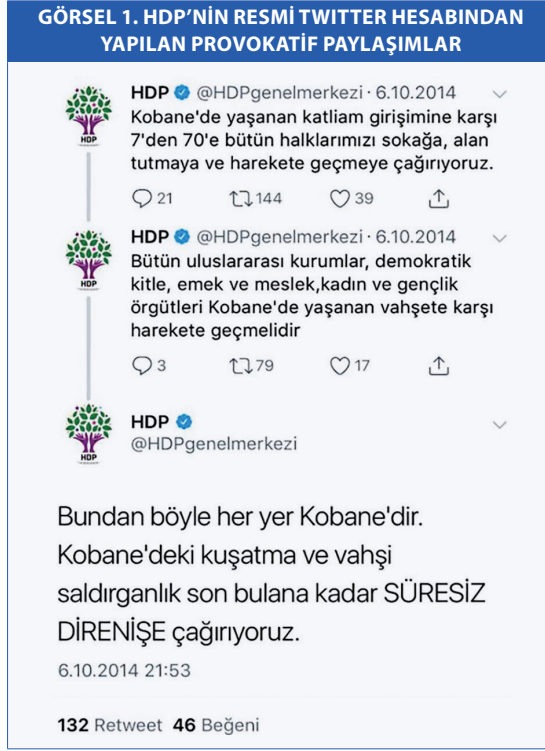
Demirtaş, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturma kapsamında PKK/KCK ile paralel hareket edip yaklaşık 50 kişinin öldüğü Kobani protestoları için halkı tahrik etmekle suçlanmaktadır. Bu çerçevede 6-7 Ekim 2014’te o dönem Selahattin Demirtaş’ın genel başkanı olduğu HDP’nin resmi Twitter hesabından atılan tweetler söz konusu tahrikin önemli kanıtları olarak sunulmaktadır.

34. “HDP Şaşırtmadı! Afrin Harekatına ‘İşgal’ Dediler”, *Milliyet*, 20 Ocak 2018.

35. “HDP’den Afrin için Tehlikeli Çağrı”, *Haber 7*, 21 Ocak 2018.

36. “HDP Afrin Operasyonu Sırasında PKK’lılara Ağlıyor”, *Sabah*, 21 Ocak 2018.

37. Serdar Güleler, “Anomi(k) Bir Siyasal Oluşum Olarak HDP”, *Kriter*, Sayı: 22, (2018).

24 Haziran’da erken seçim kararı alınmasının ardından HDP’de cumhurbaşkanlığı adaylığı konusunda başlangıçta net bir tavır sergilenmediği en azından muhalif bloğun diğer bileşenlerinin atacakları adımların takip edildiği yönünde güçlü bir izlenim oluşmuştu. Bunda özellikle CHP ve Saadet Partisi’nin “çatı aday” arayışları içinde Abdullah Gül ismi üzerinde durmalarının payı oldukça belirleyiciydi. Eş Genel Başkan Sezai Temelli’nin yaptığı açıklamalar üstü örtülü bir biçimde Abdullah Gül ismine sıcak bakabileceklerini de doğrulamaktaydı. Bu çerçevede kendisine sorulan Abdullah Gül’e oy verir misiniz sorusuna Temelli şu cevabı vermiştir:

Bizim gündemimize düşmüyor. Ama saygın bir siyasetçi, değerlendirilebilir. Biz bir temas görmedik. Biz kendi adayımızı çıkartacağız. Adaylar havuzu oluşturduk. 3 Mayıs günü adayımız açıklanacak. Adaylar havuzunda Selahattin Demirtaş da var.³⁸

38. “HDP’den Abdullah Gül Bombası! Gül Aday Olursa...”, İnternet Haber, 25 Nisan 2018, <http://www.internethaber.com/hdpden-abdullah-gul-bombasi-gul-aday-olursa-1866246h.htm>, (Erişim tarihi: 22 Haziran 2018).

Benzer bir sorunun yöneltildiği Ahmet Türk de HDP’nin adayının ikinci tura kalmaması durumunda “çatı aday” destekleyebileceklerini şu sözlerle ifade etmiştir:

Bu partilerin her biri kendi adayını çıkarırsa o zaman bu, bloğun gerçekten demokratik bir güç olarak ortaya çıkmasına engel olur. Bu nedenle İYİ Parti’nin, CHP’nin kendi adayları üzerinde ısrar etmeleri değil, Türkiye’nin, demokrasi güçlerinin, farklı düşünenlerin “Evet, bu tarafsızlığı ile toplumu demokratik bir sürece taşıyacak kişidir” diyebileceği biri etrafında bir birlik oluşturmaları gerekiyor. Önümüze çıkan tarihi fırsatı heba etmemek gerekir.³⁹

Aslında bahsi geçen açıklamalardan da baştan beri HDP’nin cumhurbaşkanı adayının Selahattin Demirtaş olarak düşünüldüğü yönünde çıkarsama yapmak mümkündür. Buna rağmen HDP, Abdullah Gül’ün aday olmayacağı açıklandıktan sonra resmi olarak Demirtaş’ın adaylığını açıklamıştır. Bu gelişme bir anlamda HDP’nin 24 Haziran seçimlerinde diğer muhalif bileşenlerle ortak hareket edeceğinin en önemli işareti olarak görülebilir. Öte yandan Selahattin Demirtaş’ın adaylığının HDP açısından pratik anlamda iki önemli getirisinin olması planlanmıştır:

1. Muhalif bloğun ortak aklının bir ürünü olarak ilk turda Erdoğan’ın seçilmesinin önüne geçmek: Demirtaş’ın 2015 seçimlerinde popüler bir figür olarak ortaya çıkması HDP tabanında sempati kazanmasını sağlamıştı. Tabanın Demirtaş’a yönelik bu yöndeki talebine HDP dışı aktörlerden de gösterilen teveccüh eklenerek partiye yöneltilen terör örgütüyle ilişkili olma eleştirisi maskelenmek istenmiştir. Demirtaş’ın daha evvel yapmış olduğu örgüt yanlısı açıklamaları ve halk ile devleti karşı karşıya getirmeyi hedeflediği söylemleri görmezden gelen partiler, Demirtaş’ın tutukluluğu üzerin-

39. “HDP’den Abdullah Gül Bombası! Gül Aday Olursa...”.

den mağduriyet algısı oluşturulmasına katkı sağlamışlardır. CHP, Saadet Partisi, İYİ Parti'nin liderleri ve cumhurbaşkanı adaylarının seçim kampanyaları sırasında Demirtaş'a yönelik verdikleri destekleyici mesajlar ve özellikle CHP'nin cumhurbaşkanı adayı olan Muharrem İnce'nin Demirtaş'ı ziyareti de bu tespiti doğrular bir nitelik göstermektedir.

2. Mağduriyet söylemini siyasal kazanca devşirmek: Demirtaş'ın adaylığı HDP adına önemli bir mağduriyet algısı oluşturma imkanı da vermiştir. Kaldı ki seçim sürecinde muhalefetle birlikte oluşturulan ortak dil dikkate alındığında AK Parti ve MHP dışındaki diğer partilerin HDP ile terör örgütü arasındaki organik bağı dikkate almadan kampanyalarını yürüttükleri görülmektedir. Özellikle Millet İttifakı içerisinde yer alan partilerin Demirtaş'ın tutukluluğuna ilişkin tutumları "kazan-kazan" ilişkisiyle açıklanabilir. Öyle ki Millet İttifakı'nda yer alan partiler oluşan mağduriyet algısıyla HDP'ye motivasyon kazandırmaya çalışarak partinin barajı geçmesini amaçlamaktadırlar. Bahsi geçen partiler bu sayede hem AK Parti'nin Mecliste çoğunluğu sağlamasını engelleyebileceklerini düşünürken hem de olası bir ikinci tur cumhurbaşkanı seçiminde HDP seçmeninden oy almayı hedeflemektedirler.

SONUÇ

16 Nisan'daki Anayasa değişikliği 24 Haziran seçimlerini Türk siyasi hayatı açısından önemli kılan başlıca nedendir. Zira bu değişiklikte birlikte Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi 24 Haziran seçimlerinde ilk kez hayata geçirilecektir. Yeni sistemin yapısı gereği etkin bir hükümetin ön şartını cumhurbaşkanıyla parlamentoda elde edilecek çoğunluğun aynı siyasal gelenekten gelip

gelmeyeceği belirlemektedir. Dolayısıyla Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı'nı meydana getiren partilerin elde edeceği neticeler kadar ittifaklara dahil olmayan partilerin performansı da parlamentodaki sandalyelerin dağılımında belirleyici olacaktır. Bu bağlamda herhangi bir ittifaka dahil olmayan HDP'nin 24 Haziran seçimlerinde alacağı sonuç parlamentonun şekillenmesi açısından önem arz etmektedir.

24 Haziran seçimlerinin sonucu her ne olursa olsun HDP seçimlerden sonra "meşru zeminde siyaset" ile "terör örgütleri güdümünde siyaset" arasında bir seçim yapmak zorunda kalacaktır.

2015 Haziran ve Kasım seçimlerinde HDP ile birlikte ilk kez parti olarak meclise girme fırsatı elde eden milliyetçi Kürt siyasi hareketi seçimlerin ardından bu kazanımı meşru bir zeminde pratiğe dökmemiştir. Seçim öncesi süreçlerde sıklıkla Türkiyelileşme vurgusu yapılırken seçimlerden sonra geleneksel kodlara geri dönmüş ve geçmişteki sorunlu söylemler üzerinden siyaset yapılmıştır. HDP'nin bu tutumu partinin söylemlerinin ve samimiyetinin sorgulanmasına yol açmış ve bir sonraki seçimde oy kaybetmesine neden olmuştur. HDP yaşadığı oy kayıplarıyla birlikte etkinliğini yitirmeye başlamıştır. Bu duruma eş genel başkanlarla milletvekillerinin tutukluluğu ve partili belediyelere kayyumların atanması gibi gelişmeler de eklenince HDP'nin daha evvel yakalamış olduğu motivasyonu 24 Haziran seçimlerine taşıdığını söylemek oldukça iyimser bir tespit olacaktır.

Bugün gelinen noktada Millet İttifakı'nda yer alan muhalefet partilerince Cumhuriyet İttifakı'nın parlamentoda çoğunluğu sağlaması karşısında en önemli engel olarak görülen HDP bir kez daha seçim barajı tartışmalarıyla gündemdedir. Seçim çalışmalarını OHAL, cumhurbaşkanı adayı Demirtaş ve diğer HDP'li milletvekillerinin tutukluluğu, askeri operasyonlar gibi mesele-

ler üzerinden oluşturduğu mağduriyet algısı üzerine kurgulayan partinin seçimlerde elde edeceği muhtemel sonuç tam olarak kamuoyunca kestirilememektedir.

Tüm bu değerlendirmelerle birlikte 24 Haziran'da yeni bir döneme adım atacak olan Türkiye'de HDP'nin nasıl bir pozisyon alacağı ve hangi rolü üstleneceği merak konusudur. Bu bağlamda

HDP'nin geçmişte ortaya koyduğu sorunlu dili terk etmesi, terör örgütleriyle arasına mesafe koyması ve "Türkiye partisi olma" yolunda tutarlı ve samimi davranması bu belirsizliklerin ortadan kaldırılması noktasında belirleyici olacaktır. Ancak HDP'nin şu ana kadar ki söylem ve politikalarına bakıldığında bu hususların çok uzağında olduğu görülmektedir.

Türkiye 24 Haziran'da yapılacak seçimlerin ardından Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçecek. Bu seçimler Cumhuriyet'in 100. yılına giden süreçte ülkeyi yönetecek cumhurbaşkanı ve kadroları da belirleyecek. Bu doğrultuda yeni sistemin doğası gereği kurulan ittifakların elde edeceği sonuçlar oldukça önemlidir. Ancak tablonun netleşmesi noktasında herhangi bir ittifaka dahil olmayan partilerin seçim performansı da en az ittifakların elde edeceği sonuçlar kadar önem arz etmektedir. Bu bağlamda Halkların Demokratik Partisi'nin (HDP) yaklaşan seçimlerde nasıl bir performans ortaya koyacağı ve barajı aşıp aşamayacağı gündemi en çok meşgul eden konular arasında yer almaktadır.

2014 cumhurbaşkanlığı, 2015 Haziran ve Kasım genel seçimlerinde temsilcisi olduğu milliyetçi Kürt siyasi hareketine önemli bir kazanım getiren HDP sürecin devamında artan terörizm karşısında doğru pozisyon almadı ve terör örgütleriyle arasındaki organik bağı sürdürdü. HDP bu bağın sürdürülmesi, hendek süreci ve HDP'li belediyelerin özerklik ilanlarında da görüldüğü gibi PKK güdümünde bir siyasi anlayışla hareket etti. Yine bu dönemde terör örgütleriyle örtüşen eylem ve söylemleri gerekçe gösterilerek partinin eş genel başkanı ve cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş ile bazı HDP'li milletvekilleri tutuklanırken devletin imkanlarını terör örgütlerine peşkeş çeken HDP'li ve aynı çizgideki diğer partili belediyelere ise kayyumlar atandı. Tüm bu gelişmelerle birlikte 2015'te yakaladığı motivasyonu kaybeden HDP 24 Haziran seçimlerine bu eksende hazırlanmaktadır.

Terör örgütleriyle arasına mesafe koymayan ve vadettiği Türkiyelileşme söyleminin çok uzağında kalan HDP'nin seçimlerde nasıl bir sonuç alacağı 24 Haziran gecesi belli olacaktır. Ancak sonuç her ne olursa olsun HDP seçimlerden sonra "meşru zeminde siyaset" ile "terör örgütleri güdümünde siyaset" arasında bir seçim yapmak zorunda kalacaktır.

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • KAHİRE

www.setav.org